

Petroskoi 22.8.2002

Puhe suomalaisille kirjakauppiaille

Hyvät ystävät!

Tiesin jo pienenä tyttönä, että tulen elämään elämäni kirjojen maailmassa, ja ehkä siksi ensimmäinen vierailuni kirjakauppaan on jäänyt niin elävänä mieleeni.

Yritän loihtia teille päivän tunnelman. En ollut vielä koulussa, oli vuosi 1945. Muistan tuon ensimmäisen sodanjälkeisen kevään, kevätpäivän, äitienpäivän tienoon. Muistan juuri lehteen puhjennet koivut, linja-automatkan Viipurin maantietä kaupunkiin, äitini hivenen virttyneen kesätakin, omat uudet kangaskenkäni ja kukkamekon, jotka kaikki todistivat päivän juhlavuutta.

Menimme kirjakauppaan yhdessä, se oli ollut unelmani kauan. Edellisenä jouluna olin saanut äidiltäni joululahjaksi Välskärin kertomukset ja kirjakauppa kiehtoi ja veti minua puoleensa. Meillä oli vähän rahaa, mutta tuona päivänä äitini oli ostamassa itselleen kirjaa, jonka nimen vieläkin muistan: »Mylly joen rannalla». Muistan myös, miten kirjakauppias Anni Haanpää sanoi äidilleni: ”Hyvä valinta.” Myöhempi tarkistus osoitti, että kirjan oli kirjoittanut George Eliot. Kirja on meillä vieläkin.

Muistan kirjakaupan tuoksun, se tulvi vastaan ovella, kirjojen hyvä tuoksu. Näin kirjahyllyt, jotka täyttivät kaikki seinät alhaalta ylös katonrajaan, ja hyllyjen edessä portaat, joilla noustiin korkeuksiin. Kirjakaupan myyjättäret olivat lapsen näkökulmasta poikkeuksellisia ihmisiä, heistä huokui arvokkuus ja valtava tietomäärä. Aivan samoin kuin pelkäsin ja ihailin aikoinaan Lappeenrannan kirjaston Martta Järveläistä, joka tietämäni mukaan lähetytti kirjoja lainaamaan tulleet pojat pesemään kätensä, muistan lapsuuteni kirjakaupan Anni Haanpään. Hän kohosi mielessäni hienoimpien kirjojensa korkeudelle.

Muistan, että äitini piti minun kättäni tiukasti kädessään ja lähestyi hyvin juhlallisesti myyjätärtä. Kirjakaupassa ei puhuttu kovalla äänellä vaan pikemminkin kuiskailtiin. Äiti oli täysin tietoinen siitä minkä kirjan hän halusi ostaa, mutta epävarmuus hänen äänessään kieli jännityksestä, mitä kirjakaupassa asioiminen silloin tarkoitti. Myyjätär nyökkäsi äitini kysymykseen, sellainen kirja heillä toki oli. Se otettiin esille ja äiti silitti hartaasti sen haurasta paperikantta. Se käärittiin ruskeaan paperiin ja sanottiin hinta. Muuta ei sanottu. Vain hyvästit ovella... Sitten kuljettiin kirkkopuiston läpi iloisesti kirjapaketti kainalossa ostoksille Hyvösen ruokakauppaan.

Mikä kiehtova maailma oli siitä päivästä alkaen olemassa pienelle tytölle, joka aukaisi kirjakaupan oven täysin tietoisena siitä, että maailma muuttuisi kirjoissa

olevien sanojen myötä, avautuisi kaikkiin ilmansuuntiin, niin syvälle ja niin korkealle, että vain sanat siihen pystyvät!

Mutta vuodet kuuluivat. Se pieni tyttö, joka sydän pamppaillen meni käsi äidin kädessä posket hehkuen kirjakauppaan, joutui loppuelämäkseen tekemisiin kirjakauppojen kanssa. Enää ei sydän pamppaile kirjakaupan ovella, ja jos pamppaileekin, niin kokonaan toisesta syystä.

Olen lähes kolmekymmentä vuotta kestäneen kirjailijanurani aikana vierailut lukuisissa kirjakaupoissa ympäri Suomea ja näistä käynneistä on paljon mukavia muistoja. Yksi muisto on kuitenkin ylitse muiden. Aina kun se tulee mieleeni, heraahtaa sieluni sopukoista iloinen nauru. Tämä tapahtui joskus 80 -luvulla

Olin lupautunut erään pienen paikkakunnan kirjakauppaan kirjoittamaan nimeäni syksyn kirjaan. Lähdin ajamaan autollani aamuviideltä Helsingistä sateisena lokakuuisena aamuna kohti pohjoista. Vettä valui kaatamalla, tie oli ankea, mielikin. Tulin perille pieneen kirjakauppaan aika uupuneena noin kymmenen aikaan aamupäivällä. Seisoin kaksi tuntia kirjakaupassa ikkunan edessä ja katsoin ankeaa katumaisemaa; pari kolme ihmistä taisteli sateenvarjoineen tuulta ja kaatosadetta vastaan, jokunen auto hurautti ohi, paikkakunta oli kuin kuollut. Vesisade yltyi. Ei ainuttakaan asiakasta, ei ainuttakaan nimikirjoitusta – vain myyjä, kirjailija ja kasa kirjoja.

Vihdoin kaupan ovi kävi ja vettä valuva asiakas astui sisään. Kohottauduin, menin vastaan, kun myyjä oli jossakin takahuoneessa.

— Ottaisin yhden postimerkin, asiakas sanoi.

En osannut täyttää hänen toivomustaan, kun en tiennyt missä postimerkkejä säilytettiin. Hain myyjän, ja asiakas oli tyytyväinen.

Kello 13.00 sanoin myyjälle, että nyt minä poistun. Kirjoitin nimet kirjoihini, juoksin vesisateen läpi autooni ja lähdin ajamaan takaisin Helsinkiin. Olin kuuden aikaan illalla kotona. Matka meni nopeasti, ja jossakin vaiheessa sain uskomattoman naurukohtauksen. Nauroin vedet silmissä, kun ajattelin mitä päivän mittaan oli tapahtunut. Kirjailija voi joutua työssään aina uusiin ja odottamattomiin tilanteisiin, mutta onkohan kukaan suomalainen kirjailijakollega kokenut vastaavaa.

Kirjakauppa on kirjailijan koti. Se on turvallinen, läheinen ja voimallinen. Se tukee ja kannustaa. Sen henkilökunta on koulutettua, myyjät ovat ammattilukijoita, heihin kannattaa uskoa ja luottaa. Vaikka heillä kaikilla onkin oma makunsa, he puhuvat aina kirjan puolesta, arvostavat kirjaa, ymmärtävät kirjan merkityksen ja sen työn, mitä jokainen kirjailija kirjansa eteen tekee. He tietävät, että suomalaisella ammattikirjailijalla on terve itsetunto, ahkeruus verissä, ja vapaus

kirjoittaa. On ymmärrettävää, että kirjoja myydään myös marketeissa vessapaperien vierellä, kirjan on siinäkin tilanteessa tarkoitus löytää lukija. Jotenkin kirjailija on kuitenkin enemmän kiitollinen kirjakaupan hyllyistä, joissa kirja on omiensa lähellä.

Kirjaihmisille kirja on rakas. Onnellinen se, joka on ottanut elämäntehtäväkseen kirjan.